

Absztraktfüzet

a Tomori Pál Főiskola

ENYEDI GYÖRGY EMLÉKKONFERENCIÁJÁRA,
amelynek címe:

*Regionális folyamatok a változó világban és
Magyarországon*

A konferencia megrendezését az Enyedi György Regionális
Tudományi Alapítvány és a Magyar Regionális Tudományi Társaság
támogatta.

Kiadó: Tomori Pál Főiskola, Budapest, Művelődés u. 21-27.

Szerkesztők: Dr. Fata Ildikó, Dr. Gajzágó Judit Éva, Dr. Schuchmann Júlia

ISBN 978-615-80727-1-7

ABSZTRAKTOK

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

PROF. DR. SZIRMAI VIKTÓRIA

(kutatóprofesszor, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet)

Enyedi György és az európai regionális fejlődés társadalmi problémái

Az előadás célja Enyedi György néhány fontosabb tézisén keresztül bemutatni az európai, közte a magyar regionális fejlődés során szerveződött társadalmi problémákat: az európai, valamint a magyar regionális fejlődés társadalmi hatásai közötti összefüggéseket. Fontos cél a nyugati és a kelet-közép-európai, közte a magyar regionális modellek társadalmi feszültségei közötti különbségeket és a hasonlóságokat, az ezzel kapcsolatos különböző nézeteket, azok mai relevanciáit is jelezni, különösképpen a legújabb regionális társadalmi folyamatok figyelembevételével. Enyedi szerint a „magyar regionális fejlődés az általános európai fejlődés egyik változata”, jöllehet az európai trendek történeti, illetve a szocialista rezsim általi kondicionáltság okán csak megkétszerezten, követő jelleggel érvényesülnek. Mások szerint a különbségek inkább lényegesek.

Az 1990-es évek rendszerváltó folyamatai felerősítették a közeledés trendjeit: a két modellben hasonló a nagyvárosi térségek társadalmi összetétele, a középosztály meghatározó jelenléte, a szegregáció, a területi társadalmi egyenlőtlenségek rendje, az alacsonyabb társadalmi státusúak városperemi kiszorítása. A globális világtrend, a globális urbanizáció meghatározó ereje is hasonló. Miközben újabb különbségek is létrejöttek: a nyugati modellek sem maradtak változatlanok, számos új térségi társadalmi trend tűnik fel, a versengő kapitalizmus, a növekvő szegénység és a bevándorlók új területi differenciáltságai. A másik ok, hogy a keleti modellek regionális fejlődése lelassult, számos térség képtelen részt venni a versengő kapitalizmus társadalmi modelljének a kiépítésében, a civil társadalmi szervezetek a perifériára szorultak, a városi középosztály tagjai lecsúsznak, nő a szegénység. A szegényebb társadalmi csoportok inkább a falusi térségekben koncentrálnak. Ezzel a keleti modellek ismét lemaradtak, a követő jelleg érvényesülése még kérdéses.

Kulcsszavak: európai regionális fejlődés, magyar regionális fejlődés, globális urbanizáció, nagyvárosi társadalmi szerkezet, területi-társadalmi egyenlőtlenségek

DR. LUX GÁBOR

(PhD., tudományos főmunkatárs, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete)

Enyhíthetik-e a hazai középvállalatok a magyar feldolgozóipar külső tőkefüggőségét?

A közép-európai ipar poszt-szocialista átalakulásában vezető szerepet játszott a külföldi működőtőke beáramlása. A külföldi beruházók megjelenése könnyen követhető integrációs pályát és kiemelkedő versenyelőnyöket kínált; az európai munkamegosztásba és globális termelési rendszerekbe sikeresen beilleszkedő vállalatok és régiók jobbra ma is az átalakulás nyertesei közé sorolhatók. Az így kialakult, külső tőkefüggőségen alapuló versenyképességi modellt (dependent market economy, DME) azonban tartós és szinte leküzdhetetlen egyenlőtlenségek fémjelzik: számottevő különbségek érzékelhetők a hazai és külföldi vállalatok, valamint a külföldi tőke által integrált és elkerült térségek között. Bár a DME-modell teljes kiváltására nincs reális lehetőség, és a modell maga is képes a belső megújulásra, nem adott kielégítő választ a fejlett országokhoz történő felzárkózás kérdéseire, és napjainkban fenntarthatóságával kapcsolatban is növekvő kételyek merülnek fel. Mindez indokoltá teszi a fejlődési alternatívák, új növekedési források feltárását.

Az előadás alapjául szolgáló kutatás a hazai tulajdonú középvállalatokat vizsgálja. A KKV-szektoron belül önálló réteget képviselő középvállalatok tőkeakkumulációban és regionális növekedésben játszott szerepét elsőként Németországban, majd az elmúlt évtizedben több más európai országban is vizsgálták. Magyarországon az államszocialista előzmények és a rendszerváltás után aránylag szűk, és a 2000-es évek óta tovább szűkülő középvállalati rétegről beszélhetünk; e vállalatok egy része azonban több vonásában hasonlít a német alapmodellhez. Kutatásunkban területi statisztikai módszerekkel, majd strukturált vállalati interjúk segítségével több, eltérő adottságú ipari térségben vizsgáltuk a magyar középvállalati szektor üzleti környezetét, növekedési stratégiáit, valamint e vállalatok térszervező szerepét. Végül soron arra keressük a választ, hogy enyhíthetik-e a középvállalatok növekedése a feldolgozóipar külső tőkefüggőségét, és milyen feltételeknek kellene teljesülniük, hogy ez a cél megvalósuljon.

Kulcsszavak: ipar, újraparosodás, külföldi működőtőke, függő piacgazdasági modell, KKV-szektor

Dr. habil Kovács András

(PhD., főiskolai docens, BGE KVIK Kereskedelmi Intézeti Tanszék)

Marketing a térben – tér a marketingben

Napjainkra világhosszra vált, hogy a korábbi, a távolság és a tér „haláláról” szóló tudományos diskurzusok tévesnek bizonyultak. Napjainkban sokkal inkább „tér-forradalom” azonosítható a társadalomban és a gazdaságban, melynek fókuszában a földrajzi tér és kibertér sokszínű sajátos interakciója áll: a társadalom tagjai, a vállalatok, kormányzati szervek, NGO-k stb. egyaránt jelen vannak a földrajzi és kibertérben, és sikeres működésük elengedhetetlen feltétele egy „tér-érzékeny” viselkedésmód (stratégia) kialakítása.

A továbbiakban a gazdálkodó szervezetek földrajzi és kibertérhez való viszonyát vizsgálom üzleti és különösen marketing aspektusból. Előadásom első – elméleti – felében áttekintem a tér-fogalom, térbeniség és térbeliség marketing vonatkozásait, valamint bemutatom azt, hogy a tér explicit és implicit módon a marketing mely területein azonosítható. Itt kapcsolodom Enyedi György tudományos munkásságához, aki már egy évtizeddel ezelőtt ráirányította a regionális tudományt művelők figyelmét a földrajzi és kibertér kapcsolódásainak tudományos igényességű vizsgálatára. Az elméleti részt egy „geomarketing” modell felvázolásával zárom, melyben a tér-orientáció a marketing integráns részét képezi. Az előadás második, gyakorlati részében olyan empirikus kutatási eredményeket vonultatok fel, melyek alátámasztják és igazolják a geomarketing-szemlélet, módszertan és eszközrendszer tudományos és gyakorlati (üzleti) alkalmazásának aktualitását és szükségességét.

Kulcsszavak: földrajzi tér, kibertér, marketing, geomarketing, területi elemzés

Prof. Edita Stojic Karanovic – Prof. Kristijan Ristic

(President of the ISF "DRC" / Professor at University "Union Nikola Tesla" (Belgrade))

Regional and Inter-regional Processes for Sustainable Use of Natural Resources

Sustainable use of natural resources means an equitable distribution of limited resources and opportunities in the context of the economy, society, and the environment. At the same time it aims to ensure access for everyone now and in the future to the needed natural resource. Sustainable use of natural resources is in fact one of the most important goals of humankind, to ensure its own survival, and that of future generations. However, resources are unevenly distributed among the countries of the world. Also many natural resources today need cross-border and regional and even global cooperation, instead of capturing territories with natural resources by colonial politics and wars. Hopefully, in the next decades of the 21st century the regional and interregional cooperation forms will increasingly prevail. Therefore, global regional and national strategies for sustainable use of natural resources should be not only adopted, but practiced, too. This paper presents our analyses of strategies that are developed in some of the European countries, regional strategies of some contemporary regional forms, as the Baltic, Adriatic, and the Danube Region European Union's strategies and also the global strategy of the New Silk Road program - from the point of view of sustainable use of natural resources.

Keywords: sustainable use, natural resources, regional strategies, regional forms, inter-regional processes

SZEKCIÓELŐADÁSOK

1. szekció: Új gazdasági tér (New economic spaces)

Szekcióelnök: Dr. Gajzágó Éva Judit

Dr. habil. Réger Béla

(PhD., főiskolai tanár, Edutus Főiskola)

A negyedik ipari forradalom hatása az új gazdasági térre és ennek kihívásai a *Gazdálkodási és menedzsment* szakos képzésben

Napjainkban egyre többet hallunk a dolgok internetéről, amely nem új keletű elképzelés ugyan, a létrejöttéhez szükséges kommunikációs és információs technológiák azonban ma már valóban képesek az internetre csatlakozó eszközök és tárgyak milliárdjait támogatni, az általuk generált, hatalmas adatmennyiséget továbbítani, tárolni és feldolgozni. A negyedik ipari forradalmat jelölő Ipar 4.0 koncepciója szerint a termékek és alkatrészeik kulcsszerepet kapnak a gyártás és a logisztika folyamatainak irányításában. Ez a felismerés hívta életre az Ipar 4.0-t, amely jövőbe mutató kutatási projektként azt vizsgálja, hogy az információs technológia miként állítható a negyedik ipari forradalom szolgálatába.

A logisztikai felsőoktatás új kihívás előtt áll. A vállalatok új követelményeket állítanak leendő logisztikai munkatársaik elé. A megváltozott igényekre a felsőoktatásban oktató tanároknak mielőbb reagálniuk kell és új szemléletmóddal szükséges formálniuk a jövő generációját. Hogyan változott meg a logisztikai felsőoktatási szemlélet? Miért mondják már évek óta, hogy elavult, változtatni szükséges rajta és igazítani az új kor új követelményeihez?

A kreatív tudás biztosításának új módszerei nagy kihívás elé állították a felsőoktatást. Mint tudjuk, a „porosz” oktatási rendszer – elavultan – fogalmak és témák bemagolásán alapul, ezért napjainkban ezen már gyökeresen változtatni kell. A diákoknak ne a magolás és a felmondás legyen az oktatás alapja, hanem a XXI. század kihívása, a mobil smart eszközök alkalmazása. Ez nem informatikai feladat, hanem alkalmazható a logisztika, a marketing és a kereskedelem bármely területén is, különösebb programozási nyelv ismerete nélkül.

Előadásomban a logisztikai oktatásban végzett kísérletek eredményeiről számolok be.

Kulcsszavak: Ipar 4.0, Logisztika 4.0, Logisztikai anyagáramlási internet, digitális oktatás, smart eszközök az oktatásban

Dr. Hajdu-Smahó Melinda

(PhD., egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem Regionális-tudományi és Közpolitikai Tanszék)

A bizalom szerepe a Győri Járműipari Körzet tudásalapú folyamataiban

A tudás keletkezésének, áramlásának és alkalmazásának sikerességét – és ezáltal a tudásalapú fejlődés folyamatát – alapvetően befolyásolja egy soft tényező, a bizalom megléte vagy hiánya. A bizalom egy interdiszciplináris fogalom; hit és várakozások összessége, annak a szándéka, hogy az üzleti partnerek a megállapodás szerint fognak cselekedni (Doney et al. 1998; Piricz 2013). Egy másik meghatározás szerint a bizalom egy szereplő megígért és tényleges viselkedése közötti konvergenciára vonatkozó elvárás (Mistri-Solari 2003).

Előadásom a bizalom fogalmát, természetét és jellemzőit járja körbe, majd a bizalomnak az iparági körzetek – elsősorban a járműiparra jellemző kerékagy és küllő típusú körzetek – tudásalapú folyamataiban betöltött szerepét, az ezzel foglalkozó elméleti koncepciókat helyezi a középpontba. Hipotézisem szerint egy régió tudásalapú fejlődéséhez nem elégséges a tudástermelési kapacitások és a tudásinfrastruktúra megléte, létrehozása, fejlesztése; a tudásalapú fejlődési folyamatok beindulásához és sikeres működéséhez mindezeket túl a tudáskultúra fejlettsége – és ennek részeként magas fokú bizalom – is szükséges. Tudáskultúra alatt a tudás terjesztésének, hozzáférhetővé tételének és használatának módját, a tudás egyes társadalmi részterületeken képviselt értékét, továbbá a tanulásra fordított pénzügyi ráfordításokat és a tanulás eredményeinek megbecsültségét értjük (Holzinger et al. 1998). A feltárt elméleti összefüggéseket előadásom a Győri Járműipari Körzetben végzett, 3032 főre kiterjedő lakossági kérdőíves felmérés bizalommal kapcsolatos adatainak elemzésével egészíti ki. Az elemzéshez további adalékokat szolgáltatnak a szintén a Győri Járműipari Körzetben végzett, 240 vállalatra kiterjedő kérdőíves kutatás tudáskultúrára vonatkozó részei.

Kulcsszavak: bizalom, iparági körzet, tudásáramlás, tudáskultúra, Győri Járműipari Körzet

Lévai András

(PhD-hallgató, Széchenyi István Egyetem RGDI)

A történelmi belvárosok újjáéledése és a kreatív osztály

Míg Enyedi (2012) urbanizációs ciklusának az alapja maga a városokon belüli átrendeződés volt, addig Smith (1979) a dzsentrifikációs elméletét az épületek életciklusából vezette le. A belvárosi területek a huszadik század elején elhanyagoltak, lepusztultak és zsúfoltak voltak. A szuburbanizáció erre jelentette a megoldást, hiszen a tömegközlekedés segítségével egyszerűen és gyorsan voltak megközelíthetőek (Florida, 2011). Az amerikai álom részévé vált a saját otthon tulajdonlása, mely a kockázatmentes hitelek időszakában még biztonságos volt, de utána megfordult a helyzet, az ingatlanlufi kipukkadt. Ezzel párhuzamosan a fehér galléros, vagyis a szellemi munka iránt megnőtt a kereslet, a fizikai munka iránti viszont csökkent, és ez átalakítja a városok használati módját. Ezek a fiatalok már nem vágynak a külvárosba és családi házakba. Ezzel a folyamattal párhuzamosan a házak építésének költsége folyamatosan emelkedik, a telkek pedig egyre messzebb és messzebb kerülnek a városok magjától. A közlekedés is drágul, növekszenek az üzemanyagárak (Smith, 1979). A dzsentrifikáció így egyszerre gazdasági és kulturális tényezőkön alapszik.

Előadásomban a belvárosok újjáélesztőit és újjáéledését szeretném bemutatni, magyarországi példák segítségével.

Kulcsszavak: kreatív osztály, dzsentrifikáció, kreatív város

Tóth Róbert¹ – Mester Éva² – Szijártó Boglárka³

A fenntartható társadalmi fejlődés a versenyképesség és a negyedik ipari forradalom szemszögéből

A gazdasági növekedés és a versenyképesség a közgazdaságtan egyik legtöbbet elemzett területei, amelyek alakulása közvetlenül befolyásolja az egyének és a társadalom egészének jólétét. Mindez azonban szoros összefüggésben áll a globalizáció korával, hiszen olyan fogalmak jelennek meg mint a munkatermelékenység, az ellátási láncok, a globális értékláncok, az új üzleti modellek, a fenntartható társadalmi fejlődés stb. A gazdaság rendszerének fejlődése számos neves közgazdász, társadalomtudós szerint ma már a negyedik ipari forradalom szakaszába lépett, melyben a digitális óriásvállalatok, az új, globális kiterjedésű értékláncok, a dinamikus növekedési potenciállal rendelkező start-up vállalkozások, valamint a hálózatok tovább fogják formálni a világgazdaság egészét.

Az elmúlt évtized gazdasági kihívásai és változásai rávilágítottak az olyan globális szintű társadalmi problémákra is mint a környezetszennyezés, a fenntarthatóság, a tömegfogyasztás, illetve a társadalmi egyenlőtlenségek. Mindezek ismeretében kijelenthetjük, hogy újszerű, innovatív, aktív stratégiára, proaktív viselkedésre van szükségük a gazdaság szereplőinek az eredményes működés biztosítása, valamint a társadalmi fejlődés érdekében. Ennek megvalósításában a globális vállalatokon túl kiemelkedő szerephez jutnak a nemzetgazdaságok gerincét képező mikro-, kis- és középvállalkozások. A legfontosabb kérdés az, hogy miként lesz képes felkészülni a KKV-szektor ezekre az aktuális változásokra; milyen válaszokat tud adni a digitalizáció korában felmerülő lehetőségekre, kihívásokra. Az eredményes vállalati működés pedig lehetőséget teremt a gazdasági és társadalmi fejlődésre, csökkentve a fennálló regionális különbségeket.

Kulcsszavak: gazdasági növekedés, versenyképesség, iparfejlesztés, fenntartható gazdálkodás, változásmenedzsment

Várnai Ibolya

(PhD-hallgató, SZIE Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola)

Használtruha-vásárlási szokások Magyarországon

A használtruha-piac egy rendkívül diverzifikált kiskereskedelmi szegmens; a legkülönbözőbb célcsoportok fogyasztói szükségletei, igényei hívták életre, emiatt funkciója, szerepe a társadalomban is igen változatos. Napjainkra a „használt ruha” újfajta jelentéstartalmakkal gazdagodott; a korábbi stílusok újrafelfedezése révén a „vintage” divatcikkek a különböző generációk számára válnak az önkifejezés eszközévé. A „bálás turik” mellett megjelenő egyedi kínálatú, „vállfás” üzletek

¹ PhD-hallgató, Szent István Egyetem; Nemzetgazdasági Minisztérium, Kereskedelmi Főosztály, kereskedelmi referens

² PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem, pénzügyi tanácsadó

³ PhD-hallgató, Szent István Egyetem; főiskolai tanársegéd, Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Számvitel Intézeti Tanszék

egyre inkább a fast fashion butikok potenciális versenytársaiként lépnek piacra, újszerű, a fogyasztói igényekhez jobban igazodó termékstratégiát megvalósítva. Egyre több használtruha-üzlet nemcsak a termék-, hanem az árstratégiáját is újragondolta, a megszokott „kilós” és „esőáras” árpolitika újszerű kombinációival újabb és újabb célcsoportok szólíthatók meg. Ezek a folyamatok a nemzetközi trendekhez hasonlóan a hazai használtruha-kiskereskedelemben is dinamikus fejlődést eredményeztek, ezáltal újabb társadalmi rétegek jelennek meg a piacon.

Az előadás célja a hazai használtruha-vásárlási szokások feltárása, a tágabb értelemben vett használtruha-kultúráról kialakult fogyasztói vélemények felmérése. Jelen megalapozó kutatás keretében a szerző azt kívánja bemutatni, hogy a társadalom különböző rétegei hogyan jelennek meg a másodkézből értékesített ruházati cikkek piacán, illetve megfigyelhetőek-e különbségek az egyes csoportok vásárlói magatartását tekintve. A kutatás a magyar használtruha-vásárlási szokások főbb jellegzetességeire kíván rávilágítani, különös tekintettel az egyéni motivációra, a vásárlás módjára, körülményeire és a költség nagyságára. Az online kérdőíves felmérésre épülő kutatás 2017 márciusában zajlott, amelyben összesen 117 válaszadó vett részt. A primer adatok feldolgozása és értékelése elsősorban leíró statisztikai módszerekkel történt, a keresztábra-elemzések SPSS statisztikai szoftver alkalmazásával készültek.

Kulcsszavak: használtruha-üzlet, turkáló, vintage, vásárlói magatartás, motiváció

Zlatics József

(PTE KTK REGA Doktori Iskola)

Az időskori foglalkoztatás helyzete

Korunk egyik legpozitívabb eredménye a születéskor várható élettartam meghosszabbodása. A fejlett országokban ez a társadalom egyik legnagyobb sikere – és egyben a legnagyobb kihívás is. Ez a jelenség – a népesség elöregedése – különösen azokban az országokban jelent nagy problémát, ahol a nyugdíjrendszer lényege, hogy a „kifizetésre” kerülő nyugdíjak fedezetét az aktív korú munkavállalók „befizetései” alapozzák meg. Fontos megjegyezni, hogy nemcsak az élettartam növekszik, hanem ezzel egy időben az egészségben eltöltött várható élettartam is. Jelentősen csökkenthető a népesség idősödésének munkaerőpiacra gyakorolt hatásának intenzitása, amennyiben a foglalkoztatás jelenlegi szerkezetén, szemléletén és/vagy gyakorlatán változtatás változtatni tudunk. Egyre gyakrabban halljuk az aktív idősödés fogalmát: ez azt jelenti, hogy a munkaképesség nagy része 55 éves kor után is megőrizhető. A munkaerőpiacon megjelenő, jelenlévő egyre több idős munkavállaló munkaerő kapacitását ki kell használni minden országban, minden régióban. Egyrészt a tapasztalható munkaerőhiány miatt – demográfiai szakadék -, másrészt éppen saját maguk miatt, hogy aktívan részt tudjanak venni, részt tudjanak vállalni a foglalkoztatott rétegben.

Jelen előadás a munkaerőpiac ezredforduló utáni helyzetét mutatja be fellelhető kutatások és szakmai eredmények segítségével. Az előadás célja, hogy feltérképezze, megvizsgálja a Dél-Dunántúl munkaerőpiacát. Ahogy a cím is mutatja, a munkaerőpiac azon részére fókuszál a kutatás, hogy miként érinti az idősödő munkavállalókat a munkaerőpiac változása, illetve miként jelentkezik a munkaerőpiacon a munkavállalók megváltozott korösszetétele. Cél az idősödő munkavállalók helyzetének bemutatása, a megváltozott helyzetre adott, adható hazai és nemzetközi válaszok, trendek ismertetése. Cél az idősödő emberek munkavállalói motivációjának elemzése és ehhez kapcsolódva a fizikai és szellemi kompetenciák vizsgálata. Végső célja a kutatásnak az EFOP-3.6.1-16-2016-0004 azonosító számú projektbe integrálva segíteni a projekt kiemelt (átfogó) célját, a Pécsi Tudományegyetem és a tervezett Munkatudományi és Foglalkozás-egészségügyi Kiválósági Centrum által megfogalmazott kutatási koncepcióját, ezen belül az időskori életminőség és aktivitás elősegítését, illetve az időskorúak számára az egészségmegőrzésen, a prevención, a munka- és jogi környezeten, az esélyegyenlőségen alapuló munkaerő-fejlesztés interdiszciplináris megalapozását. Az időskori munkavállalók helyzetét, illetve perspektíváit alapul véve kutatócsoportunk szeretne egy olyan optimalizált folyamatot (modellt) alkotni, amely generális (minden időskorú munkavállalásánál előforduló) módon alkalmazható lehet a célcsoportra.

Kulcsszavak: időskor, foglalkoztatás, munkatudomány, munkaerőpiac, munkaerőhiány

Dr. Gajzágó Éva Judit

(főiskolai docens, Tomori Pál Főiskola)

A régiók innovációs input tényezői, avagy hogyan járul(hat) hozzá a régió az innováció támogatásához, az új gazdasági tér kialakításához?

Az előadás során a szerző az innovációs közvetítő szervezetek hatékonyságát vizsgáló (doktori) kutatásának eredményeire épülő hatékonysági modelltől kiindulva foglalja össze, hogy egy térség hogyan járul(hat) hozzá a régiós innovációs potenciál növeléséhez, ezen keresztül pedig a helyi vállalkozások innovációjának támogatásához. A hatékonysági modell input dimenzióját, annak indikátorait egyrészt elméleti oldalról mutatja be az előadás, másrészt elemzi azokat egy-egy hazai térséget (a Dunaiújvárosi kistérséget, valamint a Közép-Dunántúl Régiót) tekintve. A modell input dimenziója olyan indikátorokat tartalmaz, amelyek a régió és a regionális innovációs rendszer fejlettségét, illetve az innovációt támogató tényezőket – például a finanszírozási lehetőségeket – mérik. Az előadó kiemelt hangsúlyt helyez ez utóbbi, az innovációt támogató finanszírozási források elemzésére, illetve bemutat olyan, főként a helyi értékekre, tudástőkére és kapcsolati hálóra épülő tényezőket, amelyek régióként, térségenként eltérőek lehetnek, mégis nagymértékben befolyásolják az innovációs potenciál alakulását. A városok és vonzáskörzeteik sikerességét befolyásoló helyi, specifikus és nehezen újratermelhető tényezőkre Enyedi (1997) is felhívta a figyelmet. Kifejtette, hogy ilyenek lehetnek például a tudásalapú innovatív ipari környezet, vagy a lakók szellemi tőkéje, tudáskészlete. Az előadás során a szerző Enyedi (1997) tíz sikertényezője alapján foglalja össze ezeket a tényezőket. Végül kitér a sikertényezők innovációt korlátozó, az innovációs potenciál fejlődését hátráltató tényezőkre is.

Kulcsszavak: innováció, hatékonysági modell, innovációs potenciál növelése

2. szekció: A településrendszer átalakulása (Transformation of the urban system)

Szekcióelnök: Dr. Kissné dr. Budai Rita

Dr. Remenyik Bulcsú – Prof. dr. habil Szabó Lajos DSc

(PhD., egyetemi docens, BGE KVIK Turizmus Tanszék / egyetemi tanár, SZIE RGVI GTK Turizmus Tanszék)

Regionális folyamatok a turizmusban, a budapesti agglomeráció turizmusának változásai

Az előadás bemutatja a budapesti agglomeráció területén lezajlott változásokat és vizsgálja a turizmus jövőbeli hatásait az agglomeráció településeire. A turizmus területén mindig is jellemző volt a főváros belső kerületeinek a dominanciája, az agglomeráció és a régió egyéb települései messze nem fejlődtek olyan mértékben mint a központi kerületek (V. I. VII. kerület). A Kormány az 1550/2017-es kormányhatározatban a kiemelt fejlesztési régiók sorába emelte a Dunakanyar Régióhoz tartozó 70 települést. Ezek közé az agglomerációban lévő települések is bekerültek. A fejlesztések következtében létrejöhét egy önálló Duna-menti Turisztikai Régió, ami a folyó mentén diverzifikálhatja majd a keresletet. A Duna-menti települések jövőre felkerülnek az UNESCO Világörökségi listájára, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által megrendelt Duna Limes Világörökségi Konceptióban megjelenítésre kerültek azok a turisztikai beruházások, amelyek megnövelhetik az agglomeráció látogatottságát és a főváros mellett az agglomeráció területén is minőségi turizmus alakíthatnak ki.

Kulcsszavak: turizmusfejlesztés, világörökség, kiemelt fejlesztési régió, limes

Dr. Ludescher Gabriella

(Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Tanszék)

Vidéki térségek átalakulása

Az előadás egy 2016-2017-ben végzett empirikus vidékkutatás eredményein alapszik. E kutatás elsődleges céljaként fogalmazódott meg egyes települések területi és társadalmi tőkéjének feltárása. A vizsgálat helyszíne kilenc település volt Szabolcs-Szatmár-Beregben, melyben nagyságát tekintve található aprófalvas és nagyközség is. A kutatás alapsokasága (N=1169) 14 év és 91 év közöttiek, a jelen előadás során e vidéki térségek átalakulásának bemutatására szűkül le. A vizsgálat fő elemzési témája kis közösségek átalakulása, a lakosság civil szervezetekhez való kapcsolódása, valamint a vizsgált

településekkel való elégedettségének háttér tényezőinek elemzése. E témára irányuló kérdések a következők voltak: A megkérdezettek milyen szerepet töltenek be a vizsgált települések gazdasági, közösségi életében? Mennyire vannak megelégedve az adott településsel és azok intézményeivel, döntéshozóival? Milyen változtatásokat javasolnának, valamint milyen gyakorisággal és intenzitással kapcsolódnak be a helyi közösségek életében? A kérdésekre kapott válaszokat kiegészítik a civil szervezettel készített fókuszcsoporthozos interjúk.

A kutatás eredményei azt támasztják alá, hogy a vizsgált vidéki térségek átalakulóban vannak, mind demográfiai, mind gazdaságilag. Minél távolabb helyezkedik el egy település a megyeközponttól, annál kevésbé elégedettek a megkérdezettek településük működésével, valamint az is megfigyelhető, hogy a távolság és a lakosság civil szervezetekhez való kapcsolódása között is szignifikáns összefüggések jelennek meg.

Kulcsszavak: civil szervezetek, közösségek, vidék, elégedettség

Gajzágó Gergő

(PhD-hallgató, Széchenyi István Egyetem)

A fejlesztési rezsime elmélete és gyakorlata

A regionális gazdaságfejlesztés irányítója a kormányzati oldal, egy város esetében az önkormányzat, de a gazdaság többi szereplője is fontos szerepet tölt be, így alapvető kérdés a hatalom gyakorlásának modellje. A városi rezsimek elmélete a nyolcvanas években jelent meg, amely megkülönböztette a hagyományos önkormányzattól a konkrét célok megvalósítására létrejött rezsime, és sokat merített az ún. közösségi alapú fejlesztési iskolákból. A gyakorlati oldalról a Dunaújvárosban 2000-2010 között kialakult és működött fejlesztési intézményeket és azok összekapcsolódását, együttműködését kívánom bemutatni. Ennek az együttműködésnek nagy szerepe volt a város és a térség sikeres fejlődésében, egyfajta fejlesztési rezsime alakult ki önkormányzati, vállalati és civil intézmények közreműködésével.

Kulcsszavak: fejlesztés, rezsime, város, Dunaújváros, együttműködés

Dr. Hegedűs Szilárd – Molnár Petronella

(egyetemi adjunktus, Budapesti Gazdasági Egyetem – PhD-hallgató, SZIE Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola)

Önkormányzati tulajdonú társaságok gazdálkodása

Az előadásban a hazai önkormányzati tulajdonú cégek gazdálkodását vizsgáljuk. Az önkormányzati cégek fontosak a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátásában, meghatározzák a lakosság életminőségét. A gazdálkodásuk azonban függ a lakosság pénzügyi helyzetétől, illetve az állami szabályozástól. Veszteséges, illetve inszolvens gazdálkodás esetén a tulajdonos önkormányzatoknak kell helytállni, ezzel azonban a helyhatóság pénzügyi mozgásterét szűkíti. Így tehát az önkormányzati cégek megfelelő gazdálkodása hat és visszahat a lakosság és a helyi vállalatok életére, illetve termelési-szolgáltatási hátterére, befolyásolhatja költségeit és adófizetési kötelezettségeit, vagyis versenyképességi tényező. Az előadásban azt járjuk körül, hogy a cégek milyen mértékben tesznek eleget a megfelelő működés kritériumrendszerének és milyen mértékben okoz(hat) ez nehézséget a tulajdonos önkormányzatoknak.

Kulcsszavak: vagyongazdálkodás, közpénzügyek, önkormányzati pénzügyek

Csébi Márk

(PhD-hallgató, ELTE TTK RTT)

Az életminőség javításának megjelenése Budapest várospolitikájában

Az egy főre jutó GDP-vel nem írható le a társadalmi fejlődés, az ilyen jellegű kérdéseket multidiszciplinárisan kell vizsgálni és multidimenzionális mutatóval lehet mérhetővé tenni. A gazdaság mellett a társadalom és a környezet elemeit és az egyéni szubjektív véleményeket is meg kell vizsgálni. A 2009-es Barca-jelentés óta az Európai Unióban központi kérdéssé vált a polgárok jól-léte, életminősége. Ezt követve az elmúlt években sok hazai város és Budapest fejlesztésében is egyre nagyobb szerepet kaptak az életminőség javítását célul kitűző projektek.

Előadásomban a főváros különböző fejlesztési dokumentumainak életminőséget javító karakterisztikáját, a célok sokféleségét, valamint megvalósulásukat veszem górcső alá. A Budapestre vonatkozó koncepciókat, majd a kerületi Integrált Városfejlesztési Stratégiákat, végül az Integrált Településfejlesztési Stratégiákat vizsgálom meg interdiszciplináris, kortárs városkutatási módszerekkel. Tartalomelemzéssel jól kirajzolódnak a fő fejlesztési irányok: a különböző szociális jellegű és infrastrukturális beruházások. Az életminőség területi egyenlőtlenségeinek mérséklése nagyon fontos feladata a kerületi önkormányzatoknak, ugyanis jelentős élettér-konfliktusokat okoznak. Az így kapott szófelhők megjelenítik a leghangsúlyosabban megjelenő problématerületeket és a döntéshozók mentális térképét a beavatkozások fő helyszíneiről. Komplex mutató használatával ezek sikere vagy éppen kudarca mérhetővé válik. A már megvalósult fejlesztések értékelése után a főváros közép- és hosszú távú jövőképét mutatom be a fejlesztési dokumentumok alapján. Végül a manapság divatosá vált smart city koncepciót vizsgálom meg, hiszen ennek is az életminőség javítása a fő célja.

Kulcsszavak: életminőség, Budapest, városfejlesztés

Morvay Szabolcs

(PhD-hallgató, Széchenyi István Egyetem RGDI)

Győr térsége gazdasági és társadalmi vonatkozások tükrében – térkapcsolat-analízis

A városok szerepe egyre inkább felértékelődik. Az utóbbi évtizedben azonban a városok kormányzásában is új fordulatok jelentkeztek. Bár már korábban ismertek voltak a policentrikus városfejlesztés és a városi hálózatokra alapozott regionális fejlesztési modell, az utóbbi évek egyre erőteljesebb vonulatai a városok és agglomerációjuk jótékony hatásának felismerése a régiók fejlődésére (Pálné Kovács 2008).

Előadásomban várostérségről, városségióról beszélek – tehát, mint ahogyan az említett fogalmak jelentik –, a várost együtt veszem annak agglomerációjával, környező településeivel. Ugyanis egy nagyváros nem izoláltan, elzárkózva, minden kapcsolódás nélkül található a térstruktúrában, hanem annak szerves részét képezi, jelenti ez hatáskörének „városkapun” túli terjedelmét, településhálózatban való szerepvállalását, központi hely voltát. Azonban a figyelmet már nem pusztán a központi hely érdemi, hanem a környező településekkel együtt kezelve kedvező szinergiákat fedezhetünk fel, amelyek az összekapcsolódásból fakadnak. Ilyen szinergiák lehetnek a várostérségen belüli funkciómegosztások, erőforrás-áramlások az agglomeráción belül, hatékonysági mechanizmusok. Előadásom központi kérdései: Milyen módszerrel kutathatóak a települések közötti funkciómegosztás? Milyen előnyök származhatnak ezek harmonizálásának elősegítéséből? Mekkora szerepe van a centrumtelepülésnek az agglomerációra nézve és milyen felelőssége van a hiányzó funkciók maradéktalan ellátásában, hiátusokban szenvedő kistelepülések, falvak esetében? A kutatásban tudományos adalékokat kívánok nyújtani a kérdések megválaszolásához, alkalmazva a térkapcsolat-analízis módszerét, Győr és agglomerációját tárgyként véve, a Győri Járműipari Körzet-kutatás számomra rendelkezésre bocsátott empirikus kutatás útján készített adatbázisából dolgozva.

Kulcsszavak: agglomeráció, térkapcsolat-analízis, funkciómegosztás, Győr, központi hely

Dr. Kissné dr. Budai Rita

(főiskolai docens, Tomori Pál Főiskola)

A műemlékek szerepe a településfejlesztésben

A kutatás a műemlékek szerepét vizsgálja egy adott városrész szerkezetének, funkcióinak, fejlődésének folyamatában. Az előadás a Tomori Pál Főiskola szűkebb környezetének, Budapest XXII. kerületének műemlékeit, azok gondozását, hasznosítását, fenntartásának finanszírozását mutatja be, kitérve e folyamatok önkormányzati, gazdasági, kulturális, településfejlesztési stratégiai hátterére. A műemlékek jelenléte és megfelelő kihasználása fontos tényező lehet egy település vagy városrész arculatának kialakításában, hatással lehet környezetének kulturális életére, vonzerővé válhat a turizmus számára, átformálhatja a környék jellegét, ha csak a legszűkebb környezetében is. Művészettörténeti és műemlékvédelmi szempontból e műemlékek felkutatása, restaurálása és megfelelő újrahasznosítása elsődleges fontosságú, de hosszú távon a település lakói és önkormányzata is nyerne azzal, ha kiemelten foglalkoznak a település kimagasló művészeti jelentőségű emlékeivel. A XXII. kerület jelentősebb műemlékeinek bemutatása mellett párhuzamként jó példák is említésre kerülnek, valamint olyan fejlesztési javaslatok, melyek lehetőséget nyújtanának a kerület számára a település színvonalának emelésére a műemlékek segítségével.

Kulcsszavak: műemlék, XXII. kerület, településfejlesztés, kulturális örökség, település-arculat

3. szekció: Fenntartható regionális fejlődés (Sustainable regional development)

Szekcióelnök: Dr. Pál Monika Éva

Dr. Uzzoli Annamária – Bán Attila

(tudományos főmunkatárs / tudományos segédmunkatárs, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont)

A hazai települési önkormányzatok adaptációs lehetőségei a klímaváltozás egészséghatásainak kezelésében

Az éghajlatváltozás okozta sérülékenység jelentős társadalmi-gazdasági kockázatokat rejt magában és kihívásokat okoz a települések üzemeltetésében. A legfontosabb társadalmi következmények egyike az egészséghatások, vagyis a lakosság egészségi állapotának sérülékenysége. A gazdasági élet számos szektorára és tevékenységére hatással van az éghajlatváltozás, de a sérülékenység szempontjából az egészségügy az egyik leginkább érintett terület.

Az előadás fókuszában a klímaváltozással összefüggő hazai hőhullámok egészséghatásainak és egészségügyi következményeinek kutatása áll, elsősorban a települési önkormányzatok helyi szintű felkészülésére és adaptációs lehetőségeinek javítására vonatkozóan. Az előadás elsősorban egy most indult kutatási projekt előzetes eredményeit prezentálja: az eddigi kvalitatív vizsgálatok során szakértői és önkormányzati mélyinterjúkra került sor, illetve a kutatási téma relevanciája alapján megtörtént a stratégiai és egyéb fejlesztési dokumentumok tartalomlemzése. A kutatás elméleti hátterének kialakítása és a célkitűzések megvalósításának módszertani megalapozása a következő vizsgálati kérdésekre épül:

- *Magyarországon milyen nemzeti, térségi és lokális szintű stratégiai keretrendszerben jelenik meg az éghajlatváltozás egészséghatásaira és népegészségügyi következményeire való felkészülés és az adaptáció?*
- *Kik a legfontosabb szereplői települési szinten a hőhullámok egészséghatásaira való felkészülésben és adaptációban?*
- *Milyen területi különbségek tapasztalhatók a hőhullámokkal szembeni sérülékenységben járási szinten?*
- *Hogyan javíthatók leghatékonyabban a hőhullámok egészségi és egészségügyi következményeire való felkészülés és alkalmazkodóképesség feltételei települési szinten, és ehhez milyen mértékben járulhatnak hozzá az egészségtervek?*

A kutatás várható eredményei mind a tudományos érdeklődés, mind a nemzeti és helyi döntéshozatal számára fontos információkat szolgáltatnak a lakosság éghajlatváltozással és hőhullámokkal, annak várható egészséghatásaival szembeni sérülékenységéről.

Kulcsszavak: klímaváltozás, hőhullám, egészséghatás, adaptáció, területi sérülékenység

Simó Balázs

(igazgatói megbízott, Magyar Fejlesztési Központ)

Magyarországi területfejlesztési rendszer 2014 után: centralizáltan a globális kihívásokkal szemben?

A területi egyenlőtlenségek csökkentése és a versenyképesség növelése miatt az uniós csatlakozási tárgyalások során Magyarországgal szemben is elvárás volt egy regionális fejlesztéspolitikai megközelítés és egy intézményrendszer felállítása. Ennek ellenére az ország a 2014-2020-as költségvetési ciklus kezdetére felszámolta a majd két évtizedes múltra visszatekintő, addig szinte kizárólagosan közreműködő szervezeti feladatokat végző regionális fejlesztési ügynökségeket, továbbá a területi fókusszal bíró operatív programok esetében is centralizálta a forrásfelhasználás végrehajtását. Ezáltal mezoszinten ismételtelen kiüresedett a területi fókusszal működő operatív fejlesztéspolitikai intézményrendszer. A jelen intézményrendszeri állapot tulajdonviszonyaiból és finanszírozásából fakadó rugalmatlansága miatt egyrészt akadály a rendelkezésre álló források hatékony felhasználásának; másrészt elavult eszközrendszeréből és a top-down megközelítéséből következő szolgáltatásnyújtó és integratív tevékenységek hiánya csökkenti a Magyarországot érő folyamatosan változó kihívásokkal szembeni adaptációs és alkalmazkodóképességet, tehát végső soron csorbitják az ország versenyképességét; mindemellett ellentétes irányba hatnak a tudásalapú gazdaság fejlődési irányjaival. Így különösen fontos lenne, hogy a mindenkori kormányzat a területi fejlesztéspolitikai intézményrendszer menedzsmentje során létrehozson olyan új generációs szervezeti entitásokat, amelyek illeszkednek a gyorsan változó globalizációs folyamatokhoz, és képesek minőségi módon kezelni a rendelkezésre álló fejlesztési forrásokat azok sokszínű minősége és természete szerint is.

Kulcsszavak: fenntartható fejlődés, regionális versenyképesség, fejlesztéspolitikai intézményrendszer, uniós források, strukturális alapok

Zsarnóczky Martin

(doktorjelölt, SZIE Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola)

A regionalitás szerepe a fenntartható turizmusban

A fenntarthatóság kérdése napjainkban szinte összeforrott az olyan trendi iparágakkal, amelyek körébe a turizmus is beletartozik. A magyarországi turisztikai desztinációk mind a belföldi, mind a külföldi keresletet figyelembe véve jól működnek. A gazdasági válság utáni visszaesést követően az Európai Unió célzott kohéziós alapja által biztosított fejlesztési források eredményei mérhetők, tapasztalhatók. A 2000-es évektől kezdődően a Nemzeti Fejlesztési Tervekben kiemelt fejlesztendő ágazatként szerepel a turizmus. Az elképzelések szerint a turizmus fejlesztését a vidéki régiók fejlesztésével párhuzamosan kellene végezni. A turisztikai régiókban szereplő desztinációk fejlesztésére már eddig is voltak jó hazai példák, de egy régió átfogó, komplex fejlesztésére vonatkozóan még nem rendelkezünk tapasztalatokkal. A vidék turisztikai fejlesztésekor – mindeztidáig – többnyire kiemelt térségekben gondolkodtak a szakemberek. A városokban kialakult turisztikai terek jól működnek, viszont az elmaradott vidéki terek nem alkalmasak ugyanerre a funkcióra. A turizmus egyik fő sajátossága speciális térhasználat. A vidék turizmusának térhasználatja sajátos, a nagyvárosokétól eltérő. A turizmus általános tevékenysége során adottnak vesszük az externáliákat, azaz a környezeti hatások negatív vagy pozitív folyamatait. A fenntartható turizmus során üzletileg is meg kell érnie, hogy semmilyen visszafordíthatatlan károkozást ne kövessenek el a helyi vállalkozások.

Jelen előadásomban a turisztikai szektorban lévő vállalkozók fenntarthatósággal kapcsolatos céljait és a vállalkozások regionális identitása közötti kapcsolatot kívánom bemutatni.

Kulcsszavak: regionalitás, turizmus, fenntarthatóság, vidékfejlesztés

Köbli Ádám

(főiskolai tanársegéd, Edutus Főiskola)

Fenntarthatóság és komplexitás a hazai fürdővárosok fejlesztésében

Magyarország idegenforgalmában a gyógy- és wellness-turizmus kiemelt fontosságú terület, mivel hazánk egyedülálló geotermikus adottságokkal rendelkezik és erre folyamatosan fejlődő, minőségi turisztikai kínálat épült ki. A legismertebb, legtöbb vendéget vonzó és legmagasabb minőséget nyújtó hazai fürdővárosaink olyan közös jellemzőkkel rendelkeznek, amelyeket megvizsgálva hosszú távú, komplex fejlesztési javaslatok fogalmazhatóak meg. Az attrakció a gyógyvíz, valamint az erre épülő szolgáltatások, amelyek egész évben közel azonos mértékben elérhetőek, így csak nagyon kismértékben jellemző szezonális. Ennek pozitív hatásai vannak a munkaerőpiacon, a szezonális munkahelyek száma alacsonyabb, a turizmusból származó bevételek magasabbak. A fürdők általában stabil vendégkörrel rendelkeznek, és új piacok megjelenésének köszönhetően növekszik is a kereslet (új trend az orosz, cseh, kínai vendégek számának növekedése).

Kutatásom során megvizsgálom és összehasonlítom a fürdőtelepülések fenntartható és komplex fejlesztési lehetőségeit, mind a turisták, mind a helyi lakosok, mind a helyi vállalatok és döntéshozók szempontjából. Esettanulmányaim azok a nemzetközi jelentőségű fürdővárosok (Hévíz, Bükkfürdő, Sárovar, Harkány, Hajdúszoboszló és Zalakaros), melyek sikerének alapja egy nagyon érzékeny természeti tényező (gyógyvíz), amelyet a nagy hagyományú gyógyturisztikai szolgáltatások, valamint a fürdővárosi milió és nyugodt környezet egészít ki. A jelenlegi struktúra hosszú évtizedek alatt jött létre és folyamatos fejlődik. Eredményeim alapján kiemelten fontos, hogy a települések előtérbe helyezik az ökológia rendszerszemléletű tervezés fontosságát, amely túlmutat a hagyományos fejlesztési programokon, mivel olyan harmonikus, komplex fejlődést valósít meg, amely sokkal inkább a helyi adottságokat, a helyi közösség szerepét és fontosságát helyezi előtérbe, valamint a hosszú távú felelősségvállalást egy adott desztináción belül. A kutatásomban bemutatott fenntartható és komplex fejlesztési javaslatok által a fürdővárosok hosszú távon megőrizhetik vezető helyzetüket a hazai gyógyturisztikai piacon.

Kulcsszavak: fürdőváros, gyógyturizmus, komplexitás, fenntartható fejlődés

Gondos Borbála

(mb. tanszékvezető, főiskolai tanársegéd, Edutus Főiskola Turizmus Tanszék)

Turizmus és életminőség kapcsolatának lehetséges vizsgálata mozgáskorlátozottak körében

Az elmúlt években végbement változásoknak köszönhetően egyre nagyobb figyelmet kapnak a fogyatékossgal élők, mert napjainkban több mint 1 milliárd ember él valamilyen fogyatékkal és még többen lesznek az elkövetkezendő években. Így a turizmus és életminőség közötti kapcsolat vizsgálata a mozgáskorlátozottakra vonatkozóan egy aktuális kutatási téma.

Kutatásom során a keresleti és kínálati oldalt is szeretném megvizsgálni kérdőívek és interjúk segítségével. A keresleti oldal esetében a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) tagjait fogom megkérdezni, mert országos szinten nagyon sok egyesület tagja ennek a szövetségnek, így regionális hasonlóságok/különbségek is kimutathatóak a válaszokból. Kérdőívemben az utazási szokások vizsgálata mellett életminőségre vonatkozó kérdések is helyet kapnak. A keresleti oldal mellett a kínálati oldalt is megvizsgálom, azaz a turisztikai szolgáltatókat (szálláshelyek, éttermek) és felkészültségüket, fogadókészségüket erre a szegmensre. A spontán interjúkból az már kiderült, hogy hazánk sokat változott hozzáállásban, felkészültségben az elmúlt években, de van még hová fejlődni, minden téren. A fogyatékossgal kapcsolatos szervezetek, egyesületek vezetőivel is szeretnék interjúkat készíteni, így kapva a keresleti és kínálati oldal mellett képet a fogyatékossgal élők mindennapjairól, nehézségeiről, érdeképviseletéről. Kutatásomra 2017 nyaratól kerül sor, így viszonylag rövid időn belül már várhatóak részeredmények. A turizmus és életminőség kapcsolatát a mozgáskorlátozottak körében nem nagyon vizsgálták eddig, így azt gondolom, kutatásom úttörő jellegű lehet a témában).

Kulcsszavak: turizmus, életminőség, mozgáskorlátozottak, kérdőív, interjú

Lakócai Csaba

(PhD-hallgató, PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola / tudományos
segédmunkatárs, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete (Pécs))

Helyi fizetőeszközök a fenntartható regionális fejlődés szolgálatában

A szakirodalom nagyjából egyetért abban, hogy a fenntartható fejlődés hosszú távú, integrált és holisztikus megközelítést igényel, amely feloldja a gazdasági hatékonyság, valamint a társadalmi és környezeti jólét között meglévő ellentmondást. Azzal viszont még kevésbé foglalkoztak eddig, hogy melyek azok a gazdasági mechanizmusok, amelyek akadályozzák vagy éppen elősegítik a hosszú távú, fenntartható fejlesztéseket és fejlődést. A pénzügyi globalizáció jelenlegi formája olyan kényszermechanizmusokat jelent, amelyek következményeként sokszor áldoznak fel rövid távú gazdasági érdekekért hosszú távú fejlesztéspolitikai célokat. A helyi gazdaság erősítésével és rezilienciájának növelésével mérsékelni lehetne a globalizációs problémákat, ami tekinthető a gazdaság részleges relokációjára és – ebből következően – egy rendszerszintű szerkezetváltás felé mutató igénynek is. Az ennek megvalósulásához vezető lehetséges út – az előadás állítása szerint – a monetáris diverzításban, vagyis az egyfajta jegybanki pénz monopóliuma helyett többfajta fizetőeszköz egyidejű meglétében és használatában rejlik. A folyamat szempontjából meghatározóvá válnának azok a helyi fizetőeszköz-kezdemenyvezések, amelyek a helyi vagy regionális fejlesztésekhez szükséges belső erőforrások helyben tartását, a kihasználatlan kapacitások és kielégítetlen helyi igények jobb összekapcsolását, valamint a termelési struktúrák, beszállítói láncolatok, értékesítési gyakorlatok és fogyasztói szokások fenntarthatóbb irányba terelését szolgálják. Léteznek olyan példaértékű programok, amelyek hatásai egyelőre még csak mérsékelten kimutathatók, de már most is egyértelműen ebbe az irányba hatnak.

Kulcsszavak: helyi fizetőeszközök, fenntartható fejlődés, reziliencia, monetáris diverzítás

Dr. Pál Monika Éva

(főiskolai docens, Tomori Pál Főiskola)

Brexit and its Regional Repercussions in the UK: the Case of Northern Ireland

The European Union has faced various challenges and crises in recent years. Brexit, the likely farewell of the United Kingdom to the European Union is one of them. In the following paper, the author focuses on one specific aspect of the divorce between the partners in the UK and the EU. It is the regional impact of Brexit on Northern Ireland's status and the alteration of its position with regard to the British state. The author looks at the European embeddedness of this

historically problematic part of the UK, discusses questions of sovereignty, devolution, repatriation of competencies from Brussels as well as the impact of Brexit on the internal dynamics within Northern Ireland, namely, on the peace that has been in effect since the 1998 Good Friday Agreement.

Keywords: Brexit, Northern Ireland, United Kingdom, European Union, devolution, (des) integration

4. szekció: Regionális egyenlőtlenségek (Regional disparities)

Szekcióelnök: dr. Schuchmann Júlia

Dr. Koltai Zoltán

(PhD., habil. egyetemi docens, PTE KPVK)

A magyarországi települések mint telephelyek sikerességének újraértékelése

A vállalatokkal kapcsolatos kutatásunk 2004-ben vette kezdetét és a rétegzett kérdőíves megkeresések (vállalkozások régiók és vállalati méret szerinti megoszlása) eredményeként több mint ezer vállalkozó adott választ kérdéseinkre. A kapott eredmények tükrében 2015-2016-ban megismételtük vizsgálatunkat, lehetőséget teremtve ezzel a bő egy évtizedes időszak átfogó értékelésére. Az adatfelvétel ezen újabb fázisában ismét rétegzett kérdőíves megkereséseket folytattunk (a figyelembe vett három szempont: a magyarországi vállalkozások régiók szerinti megoszlása, létszám és ágazati besorolás szerinti tagozódása volt) szintén ezer, véletlenszerűen kiválasztott vállalkozó, vállalatvezető körében. Összesen 4 zárt és 3 félig zárt kérdést tettünk fel véleményünk megismerése céljából, az alábbi témákat érintve:

- Milyen szempontokat részesít előnyben a magyar vállalati szféra telephelyének megválasztásakor?
- Melyik magyarországi településeket és miért tartják versenyképesnek a vállalatvezetők?
- Melyek azok a települések, melyeket valódi gazdasági központoknak tartanak az érintettek?
- Milyen működési jellemzőkkel, előnyökkel és hátrányokkal írják le a különböző nagyságú településtípusokat?
- Milyen mértékű mobilitási hajlandóság jellemzi őket és mik ennek a mögöttes okai?

A két adatfelvétel között eltelt időszak lehetőséget biztosít a változások bemutatására, a – véleményünk szerint – hiánypótló elemzés célja egy olyan értékelés biztosítása, mely a döntéshozók számára hasznos információval szolgálhat saját vállalkozásuk, de akár településük és tágabb régiójuk sikerességének fokozásához is.

Kulcsszavak: sikeresség, vállalatok, telephely, településtípus, mobilitás

Dr. Dániel Zoltán András – Németh Ingrid

(egyetemi adjunktus / egyetemi hallgató, Pannon Egyetem)

Települések a TOP-on – a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program győztesei

A 2014-2020-as programozási időszak Terület- és Településfejlesztési Operatív Programjának elsődleges célja a térségi, decentralizált gazdaságfejlesztésen keresztül a foglalkoztatás növelése. Ezt két stratégiai cél (gazdaságélénkítés, város-/településfejlesztés) mentén a helyi feltételek biztosításával kívánja elérni. A TOP- projektek a települési önkormányzatok fejlesztéséhez igyekeznek decentralizált módon forrásokat biztosítani, ezáltal támogatva az önkormányzatok gazdaságfejlesztési és településfejlesztési programjait. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program forráskerete a 2014-2020-as időszakban mintegy 1190 milliárd forint, ebből a 2016-2017-es években több mint 700 milliárd odaitételéről született döntés. Célunk annak vizsgálata volt, hogy mely települések, megyék milyen arányban részesültek a forrásokból, illetve hogy a hátrányos településekhez, térségekhez tényleg eljutottak-e a felzárkóztatáshoz szükséges források.

Elemzésünk során az eddig megítélt Terület- és Településfejlesztési Operatív Program-források győztes önkormányzatait és az elnyert forrásokat vizsgáljuk. A vizsgálat során legyűjtöttük az eddig győztes mintegy négyezer pályázat nyilvános adatait, így harmincezernél is több adat állt rendelkezésünkre. Ezeket egészítettük ki az összehasonlító vizsgálatokhoz a Központi Statisztikai Hivatal demográfiai és gazdasági, valamint az önkormányzati gazdálkodások adataival. A vizsgálat során matematikai és statisztikai módszerek segítségével elemeztük az adatbázisunk adatait és vontuk le következtetéseinket. Az eredmények jól mutatják, hogy a NUTS II és III szinteken a források allokációja követi az elmaradott térségek felzárkóztatásának elveit, hiszen arányaiban magasabb forrás jutott a hátrányos helyzetű térségeknek, de az alacsonyabb szinteken már komoly egyenlőtlenségek figyelhetők meg az egyes települések forrásallokációja során.

Kulcsszavak: településfejlesztés, gazdaságfejlesztés, uniós források, felzárkózás, forrásallokáció

Bán Attila

(tudományos segédmunkatárs, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont)

A telemedicina hatása az egészségügyi egyenlőtlenségekre

Napjainkban a telemedicina (távgyógyászat) – ami az egészségügyi ellátás és az infokommunikációs technológiák integrációját jelöli – meghatározó szerepet tölt be az ellátórendszerben, mivel a szakirodalom szerint mérsékelheti az egészségügyet érintő területi egyenlőtlenségeket. Mindez visszavezethető az infokommunikációs technológiák hatásaira, aminek eredményeként a távgyógyászat képes redukálni az egészségügyi szereplők (orvos, beteg) térbeli mozgását, helyettesítve azt az egészségügyi adatok és információk elektronikus továbbításával. Így a telemedicina növelheti az ellátás elérhetőségét, hozzáférhetőségét és költséghatékonyságát, ami különösen meghatározó lehet azokban a periférikus térségekben, ahol az egészségügyi erőforrásokhoz való hozzáférés (ld. orvoshiány) korlátozott.

Ezek alapján az előadás fő kérdése, hogy milyen hatása lehet a telemedicinának a hazai egészségügyi egyenlőtlenségi folyamatokra? A kérdés kvantitatív módszerek segítségével is megválaszolható lenne, azonban ennek jelentős akadályát képezi, hogy nem áll rendelkezésre statisztikai adatbázis. Így kvalitatív módszert alkalmazva, félig strukturált interjúk adhatnak választ a fenti kérdésre. A területi adatbázis hiátusa mellett az interjúk indokoltságát erősíti az is, hogy a távgyógyászat hatásainak feltárása, a mechanizmus működésének megértése a telemedicina használatában jártas szereplők tapasztalatai útján ismerhetők meg. Ennek megfelelően összesen 63 interjú készült – háziorvosokkal, szakorvosokkal, informatikusokkal és egészségügyi döntéshozókkal – 2014 augusztusa és 2015 októbere között. Az interjúk eredményei rámutatnak, hogy a telemedicina bizonyos esetekben enyhítheti, más helyzetekben viszont újra is termelheti az egyenlőtlenségeket. Vélhetően teljes megoldást nem nyújt a szakemberhiányra, de mérsékelheti az ellátás orvoshiányból fakadó egyenlőtlenségeit. Ugyanakkor azok a betegek, akik valamilyen okból (pl. infokommunikációs technológiákhoz szükséges készség hiánya) nem férnek hozzá a telemedicinális ellátáshoz, azok marginális helyzetbe kerülhetnek.

Kulcsszavak: telemedicina, egészségügyi egyenlőtlenség, elérhetőség, interjú, orvoshiány

Bogárdi Tünde

(doktorjelölt, Szent István Egyetem Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola)

Falvaink sorsa a Közép-Tisza-vidéken

Előadásom célja annak bemutatása, hogy a Közép-Tisza-vidéken, azon belül is a dél-hevesi belső periferia három településén (Átány, Kömlő, Tiszanána) élők miként látják településük, térségük helyzetét. Az empirikus kutatást lakossági, valamint iskolai kérdőívek formájában végeztük. A 2014-2015-ben készített problémapercepció- és a települési jövőkép-vizsgálat hozzájárul ahhoz, hogy a területi statisztikai adatokon túl, a helyiek megkérdezésével alaposabban megismerjük, milyen kihívásokkal néznek szembe, és milyen kilátásaik vannak a leszakadó, szegregálódó térségeinkben élőknek. Be kívánom mutatni, hogy a hátrányos helyzetű térségek számos rokon vonással rendelkeznek, amelyek a munkanélküliség, a közrend, a közbiztonság, a cigány-magyar együttélés problémáiban jól tapinthatóak. Mindennek komplexitásához azonban az is hozzájárul, hogy az egyes települések, térségek nem tekinthetők homogén struktúrának, mind a problémákban, mind az azokra adott válaszokban számos különbözőség is jellemzi a hátrányos helyzet problematikáján egyaránt osztozó térség településeit. A problémahalmaz fontosságáról évtizedek óta folyik diskurzus. Enyedi György közel négy évtizeddel ezelőtt úgy fogalmazott, hogy „Most már aggódunk falvaink sorsa miatt. Az aggodalom azonban nem sokat segít; elemezni, tervezni, dönteni kell.” (1980, 14-15). Ma már – úgy vélem – nem elég csak elemezni, a problémás helyzetet feltárni. Ahhoz, hogy használható cselekvési terveink is legyenek, terepi tapasztalataimat is felhasználva e gondolat jegyében kísérletet teszek olyan beavatkozási pontok, megoldási javaslatok megfogalmazására is, amelyek segítségével a terepkutatási eredményekből körvonalazódó, jellemzően pesszimista – további leszakadást, gettósodást vizionáló – jövőkép megváltoztatható, a jelenlegi települési folyamat megállítható, esetleg visszafordítható lenne.

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, leszakadás, Közép-Tisza-vidék, belső periferia, jövőkép

László Pitlik (jun.) – PhD. László Pitlik

(ELTE / SZIE GTK)

Frauenanteil im Hochschulbereich – Eine komplexe Analyse von internationalen Daten unter dem Gesichtspunkt der Regionalität und von Zeitreihen

Der geplante Vortrag und die anschließende Studie hat das Ziel, das zahlenmäßige Verhältnis von Frauen und Männern an Hochschulen (jährlich und landbezogen) so darzustellen - basierend auf den Statistiken von UNESCO (1970-2015), dass daraus die Trends vor und nach der Krise, bzw. in regionalen Untergliederungen sichtbar werden.

Die Analyse ist eine Art Fortsetzung eines Projektes der My-X Forschungsgruppe, welches Thema bereits in der III. Tagung der Multikulturalität (2017) vorgetragen wurde – mit dem Schwerpunkt: Visualisierung [1]. Die erstellten Animationen sind inzwischen einen festen Bestandteil des Beitrages für die EDEN Konferenz in Jönköping geworden [2]. Die Motivation für die Bearbeitung des Themas lässt sich auf die andauernden Reformversuche des Bildungswesens weltweit zurückführen, um sehen zu können, welche Schlussfolgerungen in Raum und Zeit aus den Änderungen in der Vergangenheit für die Zukunft mit passenden Werkzeugen für Benchmarking und Visualisierungseffekten abgeleitet werden können. Als Ergebnis werden regionale Entwicklungstrends gefiltert – und daran gemessen die Prozesse vor allem in Mittel- und Ost-Europa bewertet – sowohl vor als auch nach der Krise. Das verwendete Visualisierungsprogramm ist GAPMINDER, wo man in 6 Dimensionen Zusammenhänge graphisch darstellen kann. Basierend auf den Animationseffekten werden auch die ungarischen Daten mit westlichen und östlichen Verhaltensmustern verglichen. Die bisherigen Ergebnisse hatten einen globalen Charakter, während hier und jetzt die Krise und die Regionen in den Mittelpunkt gestellt werden. Die Ergebnisse der Forschungsaktivitäten sollten passende fachliche und visuelle Impulse für die datengesteuerte Politikgestaltung liefern können.

Schlüsselwörter: Bildung, Krise, Regionen, Zeitreihen, Analyse

Hinweise: [1] http://miau.gau.hu/miau/225/multikulti_3_pitlik_2017.docx

[2] <http://miau.gau.hu/miau2009/index.php3?x=e0&string=balogh%20anik>

Dr. Herbály Katalin

(főiskolai tanár, Tomori Pál Főiskola)

The importance of information in rural regions

It is obvious that rural development is a very complicated and complex issue everywhere in the world. An important question is how different countries can adjust themselves to the imminent changes expected in the global economy. The secondary school students of one American and Hungarian rural countries, have been surveyed on their present knowledge about rural life. The results show that the youth of both countries consider important of getting married and living in families. The majority of their families cook and bake at home, some of them have machines (e.g. cars, tractors, fertilizers) but 87% of the Hungarian students wants to leave his/her present settlement while this value is 58% with the Americans. The results, concerning their future job, are almost the same, because half of them want to start a business.

So as to help rural people - especially the young ones -, to be a successful rural resident, different types of education (or giving information on different activities, issues, technologies, etc., connected with rural development) seem to be one of the most efficient and easiest way in each country. The activities of ACES (e.g. 4H&Youth, Master Gardeners, Lunch and Learn) could be a good example during the period of widening the practical profile of universities and colleges.

I consider the viable connection between higher education, enterprise and community development to be of vital importance especially in the future.

Keywords: education, methods of giving information, extension system

Dr. Schuchmann Júlia

(főiskolai docens, Tomori Pál Főiskola)

A magyar nagyvárosi régiók társadalmi-demográfiai folyamatai különös tekintettel

a Budapesti metropolisz térségre

A rendszerváltozást követően a globális gazdasági hatások felerősödése megváltoztatta a magyar területi fejlődés folyamatait. Az elmúlt két évtized vonatkozó hazai kutatásai kimutatták, hogy hasonlóan a nyugat-európai folyamatokhoz, a globális tőke megjelenése felerősítette (a már korábban is jelen levő) regionális egyenlőtlenségeket. A regionális egyenlőtlenségek legerőteljesebben a főváros és a magyar vidéki nagyvárosok között, a város-vidék, valamint az ország történetileg is fejlettebb nyugati, középső és elmaradottabb keleti, észak-keleti, dél-keleti régiói között jelentkeztek. Enyedi György 2000-ben publikált „Globalizáció és a magyar területi fejlődés című” tanulmányában kiemeli, hogy a globális tőke jellemzően a főváros és agglomerációjába, a nagyobb vidéki városokba és az úgynevezett dinamikus régiókba áramlott. Hiszen – ahogy ő fogalmaz – „a globális tőke nem települ mindenhol”, csak oda, ahol megtalálja a működéséhez legoptimálisabb környezetet. Vonzó tényezők Enyedi szerint a kedvező elérhetőség, a jó közlekedéshálózati helyzet, a fejlett infrastruktúra, a településkörnyezet minősége és a munkaerő minősége, ára (Enyedi, 2000). Mindezek magyarázzák, hogy az elmúlt két évtizedben a gazdasági és a társadalmi fejlődés legfontosabb színterei a nagyvárosi régiók lettek, ide koncentráldott a gazdasági növekedés súlypontja. A legújabb kutatások szerint az utóbbi években növekedett a távolság a főváros és vidéki nagyvárosi régiók között (Szirmai et al, 2014).

Jelen előadás célja, hogy a fentebb röviden vázolt regionális folyamatok tükrében bemutassa a hazai nagyvárosi régiók (100 ezer főnél népesebb 9 magyar nagyváros és térségük) társadalmi és demográfiai jellemzőinek alakulását, feltárja a változások okait. Ehhez az előadás részben társadalomstatistikai adatokat (népességszám-változás, migráció, iskolázottsági adatok, gazdasági aktivitás), részben pedig egy 2005-ben és 2014-ben a kilenc hazai, százezer főnél nagyobb népességgel bíró nagyvárosi térségben megvalósított reprezentatív empirikus kutatás vonatkozó adatait használja fel.

Kulcsszavak: regionális egyenlőtlenségek, magyar nagyvárostérségek, globalizáció területi hatásai

5. szekció: Regionális folyamatok (Regional processes)

Szekcióelnök: Dr. Kóvágó Györgyi

Pitlik Marcell – PhD. Pitlik László

(egyetemi hallgató, BME / egyetemi docens, SZIE GTK)

Nemzetközi nyers és modellezett vízgazdálkodási adatok komplex értékelése idősoros és regionális szempontból

A tervezett előadásban/tanulmányban a Gábor Dénes Középiskolai Ösztöndíj Pályázaton matematikai különdíjban részesült [1] és a Hlavoay Országos Környezettudományi és Műszaki Diákkonferencián 3. helyezést elérő [2] kutatás folytatásaként a figyelem középpontja az optimumtól való eltérés 6 dimenziós szemléletformáló adatvizualizációja helyett az egyes országok/régiók becsült erőforrás/kockázat-indexeinek válság előtt és után megfigyelhető karakterisztika-váltásaira helyeződik át. A kutatás keretében úgy a nyers (méretfüggő és/vagy relativált) vízgazdálkodási statisztikák (pl. felszín alatti, felszín feletti vízmérlegek, csapadék, területhasznosítás, népsűrűség, GDP, populáció), mint a fenntarthatósági modellekkel levezetett kockázat/potenciál-indexek esetén kimutatásra kerül a válság előtti és utáni idősorok közötti különbségek előjele és mértéke, ill. ezen globális összehasonlítás alábontásra kerül regionális objektumok kapcsán is – Magyarország helyzetét önállóan is nagyító alá véve. A kutatáshoz a FAO-AQUASTAT (1978-2016 közötti) vízgazdálkodási adatai kerültek felhasználásra. A „minden-objektum-másként-egyforma” elv számonkérése a valóságon segíti a többdimenziós értékelés objektivitásának maximalizálását: vagyis újszerű kockázat- és/vagy potenciál-indexek fogalmának mesterséges intelligencia-alapú generalizálását. A nyers adatokból mesterséges intelligenciával – jelen esetben hasonlóságelemzéssel – egy főre és/vagy egy területegységre becsült kockázat/potenciál-indexek akkor legitimek csak, ha ezek mögött optimalizált súlyrendszer áll a benchmarking elemzések alapjaként. Minden más (szubjektív) pontozás, súlyozás preconcepciók visszatükrözésének eszköze. Az elemzések eredményeként olyan döntéstámogató információk állnak elő, melyek a regionális eltérések tény-alapú szakpolitizálás keretében való fenntarthatóság-orientált kezelését teszik lehetővé. A regionális aspektusok mellett a válságok utáni egyensúly-keresés hasonlóképpen támogatható a big data erőterekre és a megfelelő elemzési módszerekre támaszkodva.

Kulcsszavak: vízgazdálkodás, big data, hasonlóságelemzés, regionalitás, idősor-elemzés

Hivatkozások:

[1] <http://miau.gau.hu/miau/224/gdkop/1Jad4wiga3.pdf>

[2] http://miau.gau.hu/miau/224/Hlavay_PM.ppt

Schuchmann Péter

(Pro-régió díjas területi tervező, a PESTTERV Kft vezetője, a BCE címzetes egyetemi tanára, az Enyedi György Regionális Tudományi Alapítvány kuratóriumának tagja)

Regionális folyamatok változása, Budapest és várostérsége nemzetközi és országos szerepének alakulása

Enyedi György: „Regionális folyamatok Magyarországon” című könyvében a rendszerváltozás utáni átmeneti időszak folyamatait, valamint a magyar regionális fejlődés lehetséges forgatókönyveit mutatta be és elemezte (1996-ban), abban az időszakban, amikor még az ország Európai Unióhoz való csatlakozása is bizonytalan volt.

Az előadás célja, hogy - Budapest várostérsége helyzetének változására koncentrálna - bemutasson néhányat az elmúlt több mint 20 év regionális változásai közül, ezzel értékelje az Enyedi György által felvázolt fejlődési forgatókönyvek relevanciáját. Az előadás két fő kérdéskörre koncentrálna: 1.) Milyen folyamatok és változások regisztrálhatók az elmúlt két évtizedben a magyar népesség térbeli elhelyezkedésében, melyek azok a folyamatok, amelyek meghatározzák az Enyedi György által is a legfontosabb fejlődési tényezők egyikének tartott népességnek (humán tőkének) a területi elhelyezkedését, ennek figyelembevételével hogyan alakul az egyes térségek fejlődési potenciálja, és ez hogyan alakítja kiemelten Budapest várostérsége (másik oldalról a jelentős népességesztést elszenvedő térségek) további regionális fejlődésének lehetőségeit, és hogyan reagál ezekre a változásokra a fejlesztéspolitika? 2.) Az Enyedi György által felvázolt lehetséges forgatókönyvek tükrében hogyan alakult a budapesti várostérség (Közép-Kelet Európán, illetve az országon belüli) helyzete, hogyan tükröződik ez a vonatkozó – értékrendjében, térszemléletében és tartalmában idővel jelentősen átalakult - területfejlesztési dokumentumokban? Milyenek ma a jövő kilátásai a hatályos területfejlesztési és településfejlesztési dokumentumok tükrében? A területfejlesztési célú beavatkozások mennyiben segítik vagy gátolják a hosszú távú fejlesztési dokumentumokban rögzített és elfogadott célkitűzések elérését (megközelítését)? Milyen a koncepciók és tervek, illetve a valóság viszonya?

Kulcsszavak: a népesség területi elhelyezkedése, a humántőke-potenciál változása, Budapest várostérsége szerepköre, területfejlesztési politika és fejlesztési eszközök változása

Dr. Márkusné dr. Zsibók Zsuzsanna

(tudományos munkatárs, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete)

Területi egyenlőtlenségek hosszú távon: a nemzeti szintű előrejelzések regionalizálása

A gazdasági fejlettség területi különbségei Magyarországon perzisztensnek mutatkoznak, és úgy tűnik, hogy a központi politikában is háttérbe szorultak a területi kiegyenlítési törekvések. A gazdaságpolitikai retorikában gyakran megjelenik az az új gazdaságföldrajz elméletéből eredeztethető nézet, amely szerint átváltási kapcsolat van a területi kiegyenlítődés és a nemzetgazdasági szintű fejlődés (hatékonyság) között, noha az empirikus kutatások eredményei nem támasztják alá ezt egyértelműen. Az elmúlt évtized gazdasági válsága a fejlettebb régiókat hamarabb sújtotta, de ezekben a térségekben a kilábalás is hamarabb végbement, míg más térségek tartósan stagnáló vagy leszakadó pályára kerültek. A területi egyenlőtlenségek jövőbeli trendjeinek alakulása egyrészt függ a külső, globális, illetve európai hatásoktól, másrészt pedig attól, hogy a hazai gazdaságpolitika mennyiben vállal aktív szerepet a területi folyamatokba való beavatkozásban – akár a kiegyenlítés, akár a centrumtérségek megerősítése céljával.

Előadásomban a területi egyenlőtlenségek hosszú távú előrejelzésének egy speciális modellezési lehetőségével foglalkozom. Olyan módszereket tekintek át, amelyek két lépésben adnak előrejelzést a regionális folyamatokra vonatkozóan. Az első lépésben adottnak vesznek egy nemzeti szintű előrejelzést. A kutatás hangsúlya a második lépésen van, amikor is a nemzeti szintű előrejelzést egy felülről építkező (top-down) szemléletben lebontják régiókra, vagyis regionalizálják, más néven térben leskálázzák. A sztenderd regionális modellezési gyakorlat nagyméretű, többszektoros, többregióos ökonometriai vagy egyensúlyi modellekből indul ki. Kutatásom célja egy olyan modellt találni, amely a jelenleg elterjedt, alulról építkező modellekhez képest kisebb erőforrás-igényű, könnyebben használható, eredményei viszont kellően megbízhatók.

Kulcsszavak: területi egyenlőtlenségek, előrejelzés, térbeli leskálázás, regionális modellezés, Magyarország

Bíró Csaba

(PhD-hallgató, PTE KTK Gazdálkodástani Doktori Iskola)

A fogyasztói magatartás szerepe a turizmusban – Hová tűnnek Magyarországról a német turisták?

A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján a 2008-as pénzügyi válságot követően mérséklődött a Magyarországra látogató német turisták (és látogatók) száma – néhány évet leszámítva, ahol stagnálás figyelhető meg.

A kutatás elsősorban a mérséklődés okait kívánja vizsgálni, majd megoldási javaslatokat kínálni, melyek visszafordíthatják e negatív trendet. A kutatás legfőbb célja, hogy még megfelelő időben tudjuk azonosítani a célcsoport esetében ható legfőbb motivációkat, trendeket, és minimalizálhatók legyenek a késői felismerésből fakadó veszteségek. A kutatás első fele a rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján kíván rávilágítani a célcsoport létszámbeli és költségbeli mérséklődésére – elsődlegesen a hazai kiemelt turisztikai régiók tekintetében. A kutatás második fele a későbbiekben a célcsoport (18-78 év közötti német állampolgárok) körében végzett kérdőíves megkérdezés segítségével kíván egy pontosabb képet adni a látogatói elvárásokról, rávilágítani az esetleges hiányosságokra vagy minőségi elvárásokra a vizsgált célcsoport tekintetében. A hazai turizmusban kevésbé ismert fiatalabb generáció utazási szokásainak megismerése is fontos elemét adja a felmérésnek.

Kulcsszavak: turizmusfejlesztés, fogyasztói magatartás, turisztikai termékfejlesztés, német turisták

Dr. Jóna György

(PhD., egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Társadalomtudományi Tanszék)

Egy interregionális hálózat versenyképessége

Konferencia-előadásomban bemutatom, hogy egy rivális, étterem-tulajdonosokból álló informális, interregionális üzleti hálózat milyen mértékben járul hozzá a versenyképességhez. A 99 elemből álló hálózat tagjai Nyíregyházán, Kisvárdán és Nagyváradon találhatóak. A kizárólag versenytársakból álló hálózatot kooperatív hálózatnak nevezzük. A kooperáció egy dinamikus formálódó vállalkozói kapcsolatrendszer, melyben riválisok egyszerre versenyeznek és kooperálnak egymással a profitráta emelkedése érdekében. A hálózati modellben a csúcspontok a vállalkozások telephelyeit, az összekötő élek a vállalkozások közötti kooperatív interakciót jelölik. A vizsgált hálózatban a versenytársak együttműködnek a közös árubeszerzésben és szállításban, az így realizált megtakarítást munkahelyteremtésbe és/vagy jövedelemnövekedésbe investálják.

Az adatfelvétel során a hálózatok szereplőivel szociológiai, félig strukturált interjúkat készítettem és kérdőíveket is tölttettem ki. Mivel a kooperatív hálózat interregionális hatását vizsgálom, ezért a területi hálózati elemzés (spatial network analysis) eszközeivel dolgoztam fel a primer hálózati adatbázist. Az eredmények szerint ez a kooperatív hálózat jelentős mértékben meghatározza a lokalizációból eredő méretgazdaságosság kihasználását. Összesen 110 új munkahely jött létre közel öt év alatt, valamint infláción felüli jövedelemnövekedést lehetett finanszírozni a kooperatív megtakarításokból. A kooperatív megtakarítást jövedelemteremtő beruházásként lehet definiálni. A versenytársak kooperációja egyetlen térségben sem zökkenőmentes a korábbi kíméletlen, ádáz verseny miatt; a bizalmatlanság kiugróan magas a hálózati szereplők között. Ez természetes. Ám létezik egy központi, integratív funkciót betöltő személy (focal firm, dominant firm, central firm) a hálózatban, akiben mindannyian megbíznak, aki közvetít a riválisok között, aki szervezi a közös árubeszerzést és szállítást. A hálózat tehát kerékagy és küllő struktúrájú (hub-and-spoke network topology), vagyis a központi funkciót betöltő személyhez kapcsolódik mindegyik vállalkozó, a cégek közötti közvetlen kooperáció rendkívül ritkán tapasztalható.

Kulcsszavak: kooperáció, hálózat, vállalkozói kooperáció, interregionális együttműködés

Hakszer Richárd

(PhD-hallgató, ELTE TTK Földtudományi Doktori Iskola / Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, Szlovákia - Határon Átnyúló Programok Szekciója)

Az EU határon átnyúló fejlesztési programjai a magyar-szlovák határtérségben

Az előadás célja röviden összefoglalni a magyar-szlovák határtérséget érintő uniós fejlesztési programok eddigi eredményeit, valamint felvázolni a következő időszakra vonatkozó célkitűzéseket, illetve a meglévő fejlesztési kihívásokat. Az

első fejlesztési program a Magyarország és Szlovákia Unió csatlakozásához való felkészülését elősegíteni hivatott PHARE CBC előcsatlakozási alap volt, amely 1995-től előbb osztrák-magyar-szlovák háromoldalú, majd pedig magyar-szlovák bilaterális programként valósult meg. Az EU-ba való belépést követően, immár az INTERREG IIIA keretében a 2004-2006-os rövidített programozási időszakban meghirdetésre került a HU-SK-UA Szomszédsági Program, valamint mára már szintén befejeződött a 2007-2013-as kétoldalú HU-SK Határon Átnyúló Együttműködési Program megvalósítása. A 3 befejezett programról összességében elmondható, hogy a legaktívabbak a keleti határ menti területek voltak, ellentétben a legalább ugyanannyira hátrányos helyzetű középső határ menti területekkel, amelyek – főként a 2007-2013-as programozási időszakban – arányaiban jóval kevesebb projektet valósítottak meg. 2016 júliusában meghirdetésre került az új INTERREG V-A SK-HU program 1. pályázati kiírása, amely az 1-es és 4-es prioritás esetében 2016. november 3-án lezárásra került, kivételt képez a határon átnyúló infrastrukturális investíciós projektek támogatását célzó 2. prioritási tengely, amely folyamatosan nyitva áll január végi és október végi leadási határidőkkel. Az első pályázati kör győztes projektjavaslataival a szerződéskötés jelenleg folyamatban van és megvalósulásuk kezdetén állnak. A programok megvalósítása során az eurorégiók még nem töltötték be jelentős szerepet, azonban a 2007-2013-as programozási időszak óta a határok felett álló szervezeti formaként létrejövő ETT-k (EGTC) lökést adhatnak a határtérség integrált fejlesztésének, amelyek a projektmegvalósításon és generáláson túl immár a vizsgált magyar-szlovák határtérségben a Kisprojekt Alap megvalósítását koordináló szervezetekként és megjelennek.

Kulcsszavak: határon átnyúló együttműködések, Dél-Szlovákia, INTERREG, EU fejlesztési programok, határ

Filepné Dr. Nagy Éva

(BCE Stratégia és Projektvezetés Tanszék)

A foglalkoztatási együttműködések (paktumok) szerepe a térségfejlesztésben

Az ezredforduló előtti évtizedekben a helyi önkormányzatok meghatározó szerepet játszottak a munkaerőpiacon. A kisebb településeken sok esetben ők voltak a legnagyobb helyi foglalkoztatók, de a nagyobb városokban is számottevő volt a súlyuk, hiszen a közsféra tetemes része tartozott hozzájuk (ld. oktatás, egészségügy, közművelődés).

A Magyar Kormány a Partnerségi Megállapodásban célul tűzte ki a megyei és helyi emberierőforrás-fejlesztések, a foglalkoztatás-ösztönzés és a társadalmi együttműködések támogatását. A cél elérését a Kormány a megyei önkormányzatokkal, a megyei jogú városok önkormányzataival, a helyi önkormányzatokkal, a kormányhivatalokkal, illetve a foglalkoztatás-fejlesztésben érintett helyi és megyei egyéb szereplők együttműködésével tervezi megvalósítani. Az intézkedés hosszú távú célja, hogy az Európa 2020 stratégia által a foglalkoztatás területén megfogalmazott célkitűzések megvalósulásához térségi és helyi szintű foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési programok kidolgozásával és megvalósításával járuljon hozzá. 2016-ban az ország valamennyi megyéjében, megyei jogú városában, illetve több járásban megkezdődött az adott térségre vonatkozó foglalkoztatási paktum megvalósíthatósági tanulmányának elkészítése, ennek alapján a foglalkoztatási paktum létrehozása, majd 2017-ben a térségi foglalkoztatási stratégia megfogalmazása, illetve a paktum tevékenységeinek megvalósítása.

Előadásom célja a munkaerőpiaci stakeholderok kapcsolatrendszerének bemutatásán keresztül a térségi együttműködések lehetőségeinek és szerepének felvázolása a térségfejlesztésben.

Kulcsszavak: regionalitás, területfejlesztés, kooperáció

Pásztor Márta – Dr. Béres-Virág Ágnes

(tanszéki mérnök / egyetemi tanársegéd, Szent István Egyetem)

A turisztikai szervezetek kommunikációja a digitális korban – avagy településfejlesztés „okosan”

Az intelligens város koncepciója az automatikus érzékelésen és gyors informatikai adatfeldolgozáson alapuló eszközök integrációja révén kívánja elérni a környezetbarát, energiahatékony, biztonságosan élhető települések létrejöttét. Így többek között szabadon elérhető internetszolgáltatás, online közlekedési információk teszik kényelmesebbé az életet a városlakók és az odalátogatók számára. Az okostelefonok elterjedése erősen hatott a turizmusra is, hiszen az már nem csak távbeszélő eszköz, hanem egyúttal térkép, fényképezőgép és mozgóképrögzítő, sőt a világháló elérésének eszköze is lett, s mint ilyen alkalmas a megszerzett élmények azonnali megosztására és közvetítésére. Az eszközre telepíthető alkalmazások komplex turisztikai élményhez segítenek: az utazási cél kiválasztásától az emlékek felidézéséig, miközben a felhasználói adatok

megosztása és összegzése hozzájárulhat a látogatói csúcsok felismeréséhez, a dugómentes közlekedés megszervezéséhez és a hiányzó szolgáltatások feltáráshoz. Véleményünk szerint különösen fontossá vált a már kialakított menedzsment szemléletű, többféle partnert magába foglaló turisztikai társulások hosszabb távú működtetése szempontjából is a modern, digitális eszközökre alapuló fejlesztés. A különböző applikációk nagymértékben megkönnyíthetik a szervezetek belső és külső kommunikációját, illetve javíthatják a társulások hatékonyságát és fenntarthatóságát.

Előadásunkban elemezzük az intelligens város jellemzőit, kitérünk a turizmus és a digitális eszközök kapcsolódási pontjaira. Végül a szakirodalmi anyagok, a terepi kutatások, a jó gyakorlatok feltérképezése mentén fejlesztési javaslatokat fogalmazunk meg, vagyis hogyan lehetne a jövőben IKT-eszközökkel javítani a különböző adottságú és jellemzőkkel bíró földrajzi térségekben működő turisztikai társulások gyakorlati működését, hatékonyságát.

Kulcsszavak: okos város, turizmus, hatékonyság, IKT-eszközök, kommunikáció

Tomori Pál Főiskola

1223 Budapest, Múvelődés u. 21-27.

portal.tpfk.hu